

1

dinsdag 15 september 1942

Duitsers!

Ward remt. Een rood-wit hek staat dwars over de Zutphensestraat.

Vier soldaten. Twee overvalwagens.

Wat doen ze hier? Is het een fietsenrazzia? Controle van persoonsbewijzen? Zoeken ze die ontsnapte verzetsman?

Zal hij doorrijden of teruggaan en proberen op een andere manier in Apeldoorn te komen?

Hij stapt af.

Twee vrouwen worden aangehouden bij de afzetting. Verder is de weg leeg. Geen schijn van kans om erlangs te glippen. Die soldaten hebben hem natuurlijk allang gezien.

De illegale krantjes heeft hij net afgeleverd, maar in zijn fietstas zit een dikke envelop met geheime papieren. Als ze die vinden...

'Meteen afgeven thuis,' heeft Van Werven gezegd.

Wat gebeurt er als hij terugrijdt? Vorige week hebben ze een man neergeschoten toen hij een zijweg in vluchtte.

Envelop weggooien?

Dat kan hij niet maken.

Hij draait zich om, knoopt zijn jas los, pakt de envelop en schuift hem onder zijn overhemd. Zijn vingers trillen.

Als ze hem maar niet fouilleren...

Heeft hij zijn persoonsbewijs? Hij voelt in de zak van zijn jas: ja, en daar is ook de vrijstelling voor zijn fiets.

Doorrijden!

Als hij de afzetting nadert, steekt een van de soldaten zijn hand op.

'Absteigen!' Een jonge stem en ook een jong gezicht onder de helmrand. Die soldaat is maar een paar jaar ouder dan hijzelf.

'Ausweis, bitte.' Het klinkt niet onvriendelijk.

Rustig blijven.

Hij pakt zijn persoonsbewijs en geeft meteen het gele briefje voor de fietsvrijstelling. De soldaat bekijkt het persoonsbewijs langdurig, voor het briefje heeft hij geen belangstelling.

Dan wijst hij op de fietstassen. 'Aufmachen.'

Zijn handen trillen als hij de riempjes losmaakt. De tassen zijn leeg.

'Weitergehen.'

'Nein, warte mal,' klinkt het achter hem. Een oudere onderofficier gaat tegenover hem staan.

'Warum hast du Angst?'

Ward kan geen woord uitbrengen.

Dan moet hij zijn jas opendoen en zijn zakken leeghalen.

Zakdoek, twee dubbeltjes, een vierkante stuiver, zijn spiekbriefje voor wiskunde, zakmes.

Is de bobbel onder zijn bloes zichtbaar?

De onderofficier kijkt hem strak aan en wijst dan op het zadeltasje met reparatiespullen.

Ward doet het open, haalt de bandenlichters eruit, de solutie, de plakkers.

De onderofficier draait zich om en loopt weg. Mag hij door of...?

Ineens klinkt er geschreeuw achter hem. Een paard-en-wagen wordt aangehouden. Het paard steigert. De voerman rukt aan de teugels. 'Hú, hó!'

Soldaten lopen ernaartoe.

Ward kijkt om zich heen. Niemand let op hem.

Wegwezen!

Hij schuift langs het hek en springt op zijn fiets.
Trappen!
Zijn jas fladdert om zijn benen.
Zullen ze schieten?
Hij gaat staan op de trappers om meer snelheid te maken.
In de verte klinkt het geluid van naderende vliegtuigen.
Hij werpt een blik over zijn schouder en ziet dat de jonge soldaat hem nakijkt.
Nog even, dan is hij de bocht om.
Als hij zeker weet dat hij uit het zicht is, mindert hij vaart. Het zweet loopt langs zijn gezicht.
Veilig.
Wanneer hij bij de brug weer een Duitse wachtpost ziet, slaat hij een zijweg in en kiest het weggetje over de sluis.
Thuis zet hij zijn fiets in de schuur.
Mamma kijkt hem onderzoekend aan als hij binnenkomt, maar vraagt niets.
Hij kijkt Henk niet aan als hij hem de brief geeft.

's Nachts ligt Ward lang wakker. Elke keer hoort hij die woorden: *'Warum hast du Angst?'*

Moet hij Henk zeggen dat hij is aangehouden en eigenlijk niet meer durft? Zijn broer regelt al bijna een jaar de verspreiding van een illegale krant. Een paar maanden geleden is de koerier die elke week een pakket wegbracht naar Bussloo ermee gestopt. Hij vond het te gevaarlijk worden. Toen heeft Henk hem gevraagd. Hij heeft ja gezegd. Deels omdat hij geen nee durfde te zeggen, maar ook omdat het een kick gaf dat zijn broer hem dit toevertrouwde.

Ward staat op en drinkt een slok water bij de wastafel. Daarna kruipt hij diep onder de dekens.

De tochten naar boer Van Werven in Bussloo zijn maandenlang goed gegaan. Hij had vaak Duitsers gezien onderweg, maar

hij had nooit eerder controle gehad. Gespannen was hij wel altijd, maar dat was best een prettig gevoel. Jammer dat hij er met niemand over kan praten, want zijn klasgenoten zouden met andere ogen naar hem kijken, als ze dit wisten.

Maar na vanavond weet hij dat die andere koerier gelijk had: het is hartstikke gevaarlijk. Als ze hem gepakt hadden op de heenweg met de krantjes in zijn tas of op de terugweg met die envelop, dan zat hij nu in een cel. Wat zouden ze met hem doen? Hij is vijftien, maar in de ogen van de Duitsers is hij een terrorist.

Hij sukkelt in slaap, maar schrikt meteen wakker als er een vliegtuig laag over het huis vliegt.

Ik wil het blijven doen, besluit hij, maar ik durf niet meer in mijn eentje.

2

dinsdagmiddag 22 september 1942

Achtste uur wiskunde.

Bovenaan op het bord staat: $\sin \alpha : \sin \beta : \sin \gamma = a : b : c$.

Meneer Zuidweg is al een halfuur bezig uit te leggen hoe je de sinusregel kunt toepassen. De formule heeft Ward nog opgeschreven, de rest van de uitleg gaat langs hem heen. Vanavond is het weer zover. Als hij nou maar niet alléén op pad hoefde, dan zou hij zich veiliger voelen.

Er zitten zestien leerlingen in 3b, evenveel meisjes als jongens, best bijzonder voor een b-klas.

Ewout schrijft iets op het bord, maar Ward kan zijn gedachten er niet bij houden. Hij kent Ewout het best van alle jongens. Vroeger, op de lagere school, waren ze vrienden. Ewout had altijd ideeën voor spelletjes, riskante spelletjes. Ward wist niet dat Ewouts vader lid was van de NSB. Maar toen de Duitsers in mei 1940 Nederland bezetten, waren Ewout en zijn vader ineens vijanden, omdat ze Hitler bewonderden. Ewout is lid van de Jeugdstorm van de NSB, net als Frits. Frits is een klier, maar Ewout is eigenlijk oké. Als hij maar geen NSB'er was...

Schuin voor hem zit Minke, ze steekt voor de zoveelste keer haar hand op. 'Kun je de sinusregel ook gebruiken als er twee zijden en een overstaande hoek gegeven zijn?'

Zuidweg lacht. 'Ja, Minke, heel slim.'

Ward trekt steeds wijdere cirkels om de formule in zijn schrift.

De bel gaat. Wanneer hij als laatste de klas uit loopt, voelt hij de ogen van Zuidweg in zijn rug prikken.

Minke loopt voor hem de trap af.

Het is riskant, maar alleen gaan wordt ook steeds riskanter.

‘Minke?’

Ze blijft staan en draait zich om. Haar lange, rode krullen zwaaien om haar hoofd.

‘Je wilt zeker mijn wiskunde-aantekeningen lenen, hè?’ zegt ze spottend.

‘Nee, ik wou...’

Hij kijkt achterom. Er is niemand in de buurt. Het is een mogelijkheid. Als ze meegaat... Misschien is het veiliger.

‘Ik wou je vragen of je vanavond met me mee wilt fietsen naar Bussloo.’

‘Naar Bussloo? Wat moet jij in Bussloo?’

Het klinkt verbaasd, maar niet afwerend.

‘Ik vertel het je later wel.’ Stom antwoord. ‘Het is... eh... veiliger als ik niet alleen ga.’

Beneden aan de trap verschijnt Heidi. ‘Hé Minke, kom je nog?’

Ze draait zich om. ‘Ik kom zo.’

Hij loopt een paar treden verder tot hij naast Minke staat. Heidi kijkt nieuwsgierig naar boven.

‘Doe je het, Minke?’ vraagt hij fluisterend.

Ze haalt haar schouders op, maar ze knikt. ‘Kom je me dan halen?’

‘Beter van niet.’

‘Hè?’ Ze fronst haar wenkbrauwen.

‘Het is veiliger als we afspreken bij school. Om zes uur?’

‘Goed.’ En weg is ze.

‘Wat had Ward?’ hoort hij Heidi vragen.

‘O, hij wilde mijn wiskunde-aantekeningen lenen.’

Het is stil in de hal. Directeur Richter staat bij de open voordeur een pijp te roken. Ward brengt het klassenboek naar de conciërge en treuzelt daarna zo lang dat hij zeker weet dat hij Minke en Heidi niet meer tegenkomt in de fietsenstalling. Die gaan vaak

samen naar huis. Raar vindt hij dat. Heidi is best aardig, maar haar familie is Duits. Ze is in Nederland geboren, maar je kunt in oorlogstijd geen enkele Duitser vertrouwen. Toen hij dat een keer tegen Minke zei, had ze alleen haar schouders opgehaald.

Terwijl hij zijn tas op de bagagedrager bindt, grinnikt hij: die aantekeningen heeft hij écht nodig, want hij heeft niks opgeschreven bij Zuidweg. Maar is het slim Minke te betrekken bij zijn geheime tochten?

Achter hem klinkt luid getoeter. Hij stuurt zijn fiets de stoep op. Vier Duitse vrachtauto's rijden hem voorbij. In elke achterbak zitten twee rijen soldaten, helm op, strakke gezichten, geweer tussen de knieën. Voor hem worden ook andere fietsers van de weg getoeterd.

Waarom maken die Duitsers altijd zo'n herrie?!

Even later zit hij aan tafel natuurkundesommen te maken. Mamma staat waarschijnlijk in de rij bij de slager en Henk is op de zolderkamer bezig, die altijd op slot is. Schrijft hij daar voor zijn illegale krantje? Of is hij bezig met nog gevaarlijkere dingen?

Na zijn natuurkundehuiswerk begint hij aan de Duitse woorden: anderhalve bladzijde *Schwere Wörter*. Wat een ellende. Hij loopt naar de keuken om water te drinken.

Hé, Henk is zijn tas vergeten. Heel ongewoon, want die tas is nog geheimer dan de zolderkamer. Zal hij...?

Hij laat de sluiting openspringen, ook al weet hij dat het fout is. Hij is bloednieuwsgierig naar de activiteiten van Henk.

Er zitten alleen maar illegale kranten in: *Vrij Nederland*, *De Vonk*, *Het Parool*. Neemt Henk daaruit verhalen over voor zijn eigen illegale blad, *Oranje Boven*? Hij vist *Het Parool* uit de tas. Het is de krant van 21 augustus 1942, een paar weken geleden.

Zijn blik valt op een kop: de lijdensweg der joden.

De deportatie van Joodsche Nederlanders die in Amsterdam op grote

schaal begonnen is, wordt thans ook in andere plaatsen aangepakt. De transporten gaan naar het kamp Westerbork in Drenthe, dat als een soort reservoir dienstdoet, en vervolgens naar Polen...

Zulke berichten lees je niet in de officiële kranten. Daarom zoeken de Duitsers zo fanatiek naar de schrijvers en drukkers van illegale kranten. En naar de koeriers... Hij huivert als hij terugdenkt aan vorige week.

Ook in Apeldoorn zijn de razzia's begonnen, maar hij heeft er eigenlijk niets van gemerkt. In hun straat wonen geen joden. Tot vorig jaar zat er een joods meisje bij hem in de klas, Roosje. Ook een vriendinnetje van Minke, net als Heidi. Op de lagere school was hij zelfs even verliefd geweest op Roosje. Maar na de laatste zomervakantie was het voor joden verboden om naar school te gaan. Waar zou ze gebleven zijn? Is ze ondergedoken? Hij moet Henk vragen of er in *Oranje Boven* ook stukken hebben gestaan over de Jodenvervolging in Apeldoorn.

Als Ward *Het Parool* weer netjes tussen de andere kranten schuift, ziet hij onderin een zwart voorwerp.

Een pistool!

En twee doosjes met patronen!

Haastig sluit hij de klep en legt met trillende handen de tas terug.

3

dinsdagavond 22 september 1942

‘Ik ga naar Harmen,’ zegt Ward, als hij na het eten zijn jas aantrekt.

‘Heb je geen huiswerk?’

‘Dat is al af,’ roept hij vanuit de gang.

Van Henk mag hij met niemand praten over de tochten naar Bussloo, ook niet met mamma. Hij krijgt steeds meer een ongemakkelijk gevoel bij dit gedraai.

Zijn broer wacht hem op in de schuur achter in de tuin.

‘Dit is de gewone portie, die moet net als altijd naar Van Werven.’

Ward verdeelt een aantal in grauw papier verpakte bundeltjes van *Oranje Boven* over beide fietstassen. Elke week komt er een grote stapel naar hun huis. Henk maakt er kleine pakketten van, die op allerlei tijdstippen worden opgehaald door mannen en vrouwen die voor verdere verspreiding zorgen. Mamma weet ervan en ze vindt het niet goed, maar Henk trekt zich daar niets van aan. ‘Als u het niet goed vindt, dan zoek ik wel een andere verdeelplek,’ zei hij op een keer.

Ze is toen zwijgend de kamer uit gelopen: ze kan niet tegen Henk op. Hij is niet alleen zeven jaar ouder dan Ward, maar na het overlijden van vader is hij ook de *mán* in huis.

‘En deze kleine envelop moet niet naar Van Werven, maar naar het Koepad. Weet je waar dat is?’

‘Ja, een zandweg, daar kom ik langs als ik naar Van Werven ga.’

‘Die moet je een flink stuk in rijden. Het is de enige boerderij; kan niet missen. De boer heet Kranendonk. Het pad loopt verderop dood, geloof ik.’

‘Wat zit er in die envelop?’

‘Dat hoef je niet te weten. Alleen afgeven en wegwezen.’

Ward wordt nijdig. ‘Als ze me aanhouden, wil ik wel weten wat ik bij me heb.’

‘De Duitsers houden geen hbs’ers aan.’

‘Dat zul jij weten.’

Bijna vertelt hij over vorige week, maar hij klemt zijn kaken op elkaar en stopt de envelop in de binnenzak van zijn jas. Terwijl hij zijn fiets de schuur uit rijdt, zegt Henk: ‘Oké dan, het is een persoonsbewijs, een vals persoonsbewijs. Sorry broertje, dat ik wat kortaf ben.’

Zou Minke er zijn? Moet hij haar meteen zeggen waarom hij haar gevraagd heeft mee te gaan? Eerlijk vertellen wat hij vannacht gedacht heeft, hóé het veiliger zou kunnen zijn? Hij krijgt nu al een rooie kop.

Minke zit op het bordes voor de school. Haar fiets staat tegen de lantaarnpaal. De klok in het torentje op de school wijst precies zes uur.

‘Hoi Minke, je was er al.’

‘Dat heb je goed gezien.’ Het klinkt spottend. ‘En mag ik nu weten waarom het veiliger is voor jou met mij erbij?’

‘Ik...’ Hij denkt aan Henk en begint te hakkelen. ‘Ik... Vorige week, toen...’

‘Stop maar, Ward. Zeg maar niks als het geheim is.’

Stom, stom, stom. ‘Ik had het je niet moeten vragen, maar...’

Ze heft afwerend haar hand op. ‘Het is goed, je hóéft het niet uit te leggen.’

Ik ben een ezel, denkt hij. ‘Je gaat nu zeker naar huis.’

Ze komt overeind.

‘Nee, ik ga mee.’ En met een grijns voegt ze eraan toe: ‘Als je reddingsboei!’

Hij voelt dat hij een kleur krijgt.

‘Ik hoop alleen dat mijn voorband heel blijft,’ zegt ze, ‘die was voor de zoveelste keer lek. Ik heb hem daarnet nog geplakt, maar ik weet niet of hij het houdt.’

Die band houdt het niet, want als ze een eindje de Zutphensestraat in zijn gefietst, klinkt er een knal en een kort gesis. Er zit een grote scheur in de voorband.

‘Hoef ik niet meer te plakken,’ zegt Minke laconiek. ‘Dat wordt een antiplofband, want gewone banden kun je nergens meer kopen. Dan maar zo’n platte rubber strip.’

‘Wat doen we nu, Minke?’

‘We gaan gewoon verder.’

‘Hoe dan?’

‘Ik ga bij jou achterop.’

‘En je fiets?’

Minke wijst. ‘Daar is de ingang van Het Apeldoornsche Bosch. Ik rijd mijn fiets een stukje naar binnen en zet hem achter de struiken. Als we terugkomen, haal ik hem op.’

‘En als hij dan gejat is?’

‘Welnee, joh. Niemand ziet hem vanaf de weg, en alle patiënten zitten nu binnen in de paviljoens. Er gaat bijna nooit iemand het terrein af.’

‘Hoe weet jij dat?’

‘Omdat ik hier elke week kom.’

‘Hè?’

‘Bij Roosje.’

‘Roosje uit onze klas? Zit zij dan hier?!’

‘Ja, als hulpverpleegster.’

‘Dat wist ik niet. Ik dacht dat ze was ondergedoken buiten Apeldoorn.’

‘Dat weet niemand, alleen háár vader en moeder en de mijne. En nu jij. Ik vertel je straks wel meer. We moeten een beetje opschieten, want ik mag niet te laat thuiskomen.’

Als Ward achter Minke aan loopt, ziet hij Roosje voor zich. Ze kwam bij hen in de klas op de lagere school. Ze kwam uit Duitsland en ze was wat ouder dan de rest. Minke en zij werden meteen vriendinnen. Nederlands leerde ze als een speer. Daar kreeg ze extra les voor, maar Ward dacht dat het vooral zo snel ging omdat Minke en zij altijd liepen te kletsen. Hij vond Roosje meteen erg aardig, een poosje zelfs aardiger dan Minke. Maar dat durfde hij niet te laten blijken.

Roosje was met haar familie gevlucht voor de nazi's, dus toen de Duitsers in mei 1940 Nederland bezetten, was er paniek. Ze was een paar dagen niet op school, maar toen ze terugkwam, kon je niets aan haar merken. Met z'n vijven deden ze toelatingsexamen voor de hbs: Roosje, Heidi, Minke, Ewout en hijzelf. Ze slaagden en kwamen in dezelfde klas terecht.

Alles leek gewoon, tot september vorig jaar. Bevel van de Duitsers: de joodse leerlingen mochten na de zomervakantie van 1941 niet meer op school komen.

Niemand sprak daarna nog over Roosje, ook Minke niet. Tot nu.

Als ze door het hek lopen, hoort Ward geschreeuw uit het verderop gelegen paviljoen: psychiatrische patiënten. In Apeldoorn noemen ze de inrichting ook wel het Jodenbosch, omdat er alleen joodse patiënten verpleegd worden. Minke zet haar fiets op slot achter een paar struiken.

‘Die halen we straks wel op. Nu naar Bussloo.’

Als hij vaart heeft gemaakt, springt ze achterop.

‘Jij hebt een blitse fiets en jouw fietsbanden zijn nog hartstikke goed. Hoe kom jij eraan, want je kunt nergens nieuwe banden kopen?’

Hij buigt zich over zijn stuur. Henk heeft voor de fiets en de banden gezorgd, want hij moet de krantjes elke week zonder pech kunnen wegbrengen.

‘Zeker ook geheim? Laat maar zitten, ik hoef het niet te weten.’
Henk kan barsten, denkt hij. Hij draait zich half om. ‘Ik zal je zeggen waarom ik naar Bussloo ga en waarom ik jou gevraagd heb mee te gaan.’

‘Als het echt geheim is, moet je het niet doen, Ward.’

Hij schudt zijn hoofd.

‘In de fietstassen zitten illegale krantjes. Elke week breng ik een paar pakjes naar Bussloo, naar boer Van Werven.’

‘Zoiets dacht ik al: een gevaarlijk geheim.’

‘En ik heb die nieuwe banden gekregen om ervoor te zorgen dat ik niet halverwege bandenpech krijg.’

Nu komt een heel slecht stuk weg met grote gaten, hij moet uitkijken dat hij niet onderuitgaat. Minke grijpt hem stevig vast om zijn middel.

Verderop kan hij weer gewoon rijden. Minke laat haar arm liggen. Hij vertelt over de aanhouding vorige week.

‘Daarom vroeg ik of jij meeding.’

Echt logisch klinkt het niet, maar ze vraagt niets.

Er is bijna geen verkeer, drie fietsers komen hen tegemoet en ze worden ingehaald door een Duitse vrachtauto. Even later passeren ze de plek waar hij vorige week is aangehouden. Geen controle, maar...

Daar!

Hij remt plotseling. Minke bonkt met haar hoofd tegen zijn rug. Hij stapt af en kan de fiets nog net overeind houden. Ze springt van de bagagedrager.

‘Wat is er?’

‘Duitsers!’

Een paar honderd meter verderop nadert een groepje soldaten, te voet. Minke komt naast hem staan.

‘Dat is toch geen controlepost, Ward.’

Ze heeft gelijk, maar... ‘Je kunt nooit weten.’

‘Ik zou gewoon doorrijden.’

Negen man telt hij. Ze lopen twee aan twee, één man ernaast.
'Er is niemand meer op straat,' zegt hij, 'dat vinden ze misschien verdacht.'

'Ward.'

'Ja?' Hij draait zich om.

Ze slaat haar armen om zijn hals en drukt haar hoofd tegen zijn schouder.

De fiets klettert tegen de stenen.

'Pak me vast,' fluistert ze.

Hij legt voorzichtig zijn armen op haar rug. Ze is een kop kleiner dan hij. Haar haar kriebelt in zijn hals. Hoe kan het nou dat ze...?

Klakkende hakken.

Uit zijn ooghoek ziet hij de groep naderen. De soldaten kijken allemaal hun kant op.

Hij drukt Minke tegen zich aan.

'*Viel Spaß*,' roept de onderofficier luidkeels.

De anderen grinniken.

Minke maakt zich los uit zijn omhelzing, draait zich om en roept keihard: '*Danke und Grüß Gott*.'

Er klinkt daverend gelach. De groep marcheert verder.

Nou is er dus precies gebeurd wat hij zich vannacht heeft voorgesteld. Maar hij heeft niet zelf het initiatief genomen...

'Pff, dat was spannend,' zegt Minke, terwijl ze diep ademhaalt.

'Maar het... eh... werkte wel.'

'Tja, ik was je reddingsboei, dat was toch je bedoeling?'

Hij bukt zich om zijn fiets overeind te zetten, dan kan ze niet zien dat hij bloost.

'Maar ik weet niet of het bij een echte controlepost ook werkt,' zegt ze.

'Ben jij helemaal niet bang?'

'Echt wel, maar dat zie je niet.'

'Bij mij wel. En wat riep je nou?'

‘Ik zei ze goeiendag: Grüß Gott.’ Zacht voegt ze eraan toe: ‘Heb ik van Roosje geleerd.’

Als ze de boerderij naderen, begint de waakhond luid te blaffen. Minke grijpt Wards jas.

‘Hij doet niets,’ zegt hij, ‘zo reageert hij elke keer als een vreemde op het erf komt.’

Van Werven komt meteen naar buiten. De hond rukt aan de ketting en gaat als een bezetene tekeer. Minke blijft op een afstand.

‘Dag Ward. Ik zie dat je gezelschap hebt. Koest, Hector! Goed volk.’

Het dier kalmeert meteen en begint te kwispelen. Minke komt achter de fiets vandaan.

‘Ik ben Minke.’

‘Van Werven.’ Hij drukt haar stevig de hand.

‘Naar het kot met het spul, Ward.’

Hij duwt zijn fiets over het modderige erf naar het varkenshok. De boer gooit de deur open, klimt over het schot en loopt tussen twee luid knorrende varkens door naar de achterwand. Daar schuift hij een lange schep van een haak en tilt een plank op. Erachter wordt een soort nis zichtbaar. Hij draait zich om en zegt: ‘Geef maar.’

Net als anders geeft Ward hem stuk voor stuk de pakken met krantjes. De boer legt ze in de nis, schuift de plank ervoor en duwt de schep op de haak.

‘Geen spullen voor Henk deze keer. Zeg hem maar dat in Zutphen alles in orde is.’

Even later staan ze weer op het erf.

‘Aju, tot volgende week.’ En weg is hij.

Minke kijkt hem verbaasd na. ‘Zegt hij altijd zo weinig of komt het omdat ik erbij ben?’

‘Nee hoor, anders zegt hij nog minder.’